

АРХИВСКИ ФОНДОВИ ШКОЛА ХИСТОРИЈСКОГ АРХИВА САРАЈЕВО У СЛУЖБИ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

102

Анстракт: Архиви чувају архивске фондове школа који су дио баштине једног народа и његовог културног развоја. Недовољно коришћени за истраживања, архивски фондови школа не представљају само изворе за истраживање историје одређене школе и школства. Они садрже историјске изворе о ученицима, просвјетним радницима и знаменитим личностима, њиховој свакодневници, али и изворе за породичну и локалну историју. Будући да је њихова грађа настајала у одређеном друштвеном, политичком и културолошком систему једне државе, веома је значајна за истраживање одређеног цјелокупног историјског временског периода. У раду ће се анализирати историјски извори шест архивских фондова школа Хисторијског архива Сарајево за историјска истраживања на различите теме, а у циљу приближавања истих широј јавности.

Кључне ријечи: архивски фонд, архивска грађа, школа, историјски извор, истраживање, историја

До аустроугарске окупације Босне и Херцеговине 1878. године школство је било професионално и сводило се на вјерско васпитање при вјерским установама. У аустроугарском периоду учињен је значајан напредак у овој области у односу на затечено стање. Увођењем интерконфесионалног државног школства и отварањем многобројних основних и средњих школа у БиХ почело је ново раздобље у историји просветне делатности.

У Сарајеву, војном, административном, политичком и друштвеном средишту отворен је највећи број школа. Нажалост, велики дио њихове грађе није сачуван.

Хисторијски архив Сарајево је архивске фондове школа почео да преузима 1954. године. Од школа које и данас раде, грађа је преузимана у више наврата.² Сачуваност грађе је дјелимична, јер код половине фондова недостаје општа архива, док су књиге углавном сачуване. Многе школе нису имале своје властите зграде па су често мијењале објекте, што се негативно одразило на грађу чији је дио страдао у сеобама. Такође, „чување“ грађе у неусловним просторијама утицало је на лошу очуваност. Нестајање грађе било је условљено и ратовима када је дио школских зграда служио потребама војске. За лошу сачуваност одговорни су и немарност и незнање људи који су руковали архивском грађом код ствараоца.

¹ виши архивист, sandrapijuk@gmail.com

² Архивска грађа предаје се Хисторијском архиву Сарајево најкасније по истеку 30 година од њеног настанка у складу са чланом 22. Закона о архивској дјелатности („Службене новине Кантона Сарајево“, број 40/18).

Због свега наведеног, ова грађа преузимана је под најразличитијим степенима сређености само да би се сачувала. За неке од ових фондова није познат ни предавалац грађе, па само можемо претпоставити да је грађа ових школских фондова преузета заједно са грађом неке друге школе. Такође, дешавало се да је архивска грађа двије или три школе преузета од једног ствараоца који је у исто вријеме био и њен ималац.³

У Хисторијском архиву Сарајево чувају се укупно 102 архивска фонда школа чија је грађа настала у периоду од 1880. до 2001. године. Њихова количина износи око 212 дужних метара. Од тога, 35 архивских фондова су фондови основних школа (период настанка: 1880-1966, количина 37 м), 15 грађанских и виших дјевојачких школа (период настанка: 1886-1945, количина 12,8 м), 15 средњих школа (период настанка: 1881-1995, количина 105,2 м), 21 занатских, трговинских и индустријских школа (период настанка: 1893-1958, количина 35,1 м) и 16 народних и радничких универзитета и курсева (период настанка: 1958-1983, количина 23,7 м). Сви фондови доступни су за истраживање, петнаест их има израђене аналитичке инвентаре, док остали имају сумарне.

Ради обимности школских архивских фондова, овдје нећемо представљати све, већ само неколико њих које сматрамо изузетно значајним: Прва гимназија, Друга гимназија, Прва женска гимназија, Учитељска школа, Шеријатска гимназија и Стручна занатска школа текстилног плетива у Сарајеву.

Фонд Прве гимназије (сигн. ПГ-235) садржи укупно 113 архивских кутија и 187 књига, а односи се на период настанка од 1881. до 1995. године. Недостаје грађа која се односи од оснивања 1879. до 1881. године. Грађа је на њемачком и српскохрватском језику, сређена, доступна и има израђен сумарни инвентар. Она је, почевши од 1965. године, у више наврата преузимана у Архив од ствараоца.

Ова школа отворена је 1879. године под називом Прва мушка гимназија у Сарајеву. У почетку је радила као нижа, а 1883. године прерасла је у вишу осморазредну гимназију класичног смијера. Од школске 1919/1920. године дозвољен је упис и женској дјечи.⁴ Неколико пута је мијењала назив и са крајим прекидима у свом раду током Првог и Другог свјетског рата ради и данас. Своју зграду добила је школске 1890/1891. године у којој је и данас смјештена. Као најстарија средња школа интерконфесионалног карактера у Босни и Херцеговини и једина до 1893. године⁵, служила је као узор осталим средњим школама, па се може сматрати „матичном установом за средње школство“.⁶ Била је елитна школа коју је похађао будући интелектуални кадар, јер је завршена гимназија била услов за упис у високе школе и универзитете. У овој гимназији радили су квалификовани наставници који су уједно били и јавни и културни радници. Као таква, Прва гимназија је имала изузетан културни, просвјетни и педагошки значај.

³ Ова чињеница утврђена је на основу података из досијеа архивских фондова школа.

⁴ Дјевојчице су ову школу похађале до 1925. године када је у Сарајеву отворена Прва женска гимназија.

⁵ Године 1893. отворена је гимназија у Мостару.

⁶ Mitar Papić, *Školstvo u Bosni i Hercegovini za vrijeme austrougarske okupacije (1878-1918)*, Sarajevo, 1972, 101.

Већи број чланова „Младе Босне“ били су ђаци ове школе. Због тога је Гимназија била под посебним надзором током Првог свјетског рата, а у једном периоду чак и затворена. За вријеме Другог свјетског рата школа је нередовно радила збор ратних прилика и коришћења школске зграде од стране војске.

Грађа Прве гимназије настајала је током више друштвено-политичких система. Због значаја за истраживања посебно издвајамо предмете о дисциплинским прекршајима ђака и професора ради њиховог политичког или личног огријешења о интересе школе или власти, документе са изразитим обиљежјима аустроугарске политике у погледу школовања омладине и развијања љубави према Монархији, записнике о стеговним прекршајима⁷ насталим током Другог свјетског рата, записнике о дисциплинским кривицама и приједлоге казни из периода после Другог свјетског рата. Фонд садржи и грађу Заједнице гимназија насталу у периоду од 1968. до 1979. године.

Фонд Друге гимназије (сигн. ДГ-248) садржи 69 архивских кутија и 69 књига, а настао је у периоду од 1908. до 2001. године. Грађа је примана у Архив у више наврата од ствараоца почевши од 1966. године. Није потпуна, јер јој недостаје грађа од оснивања 1905. до 1907. године. Грађа је сређена, доступна и има израђен сумарни инвентар.

Ова школа „свечано је отворена 1. септембра 1905. године“⁸ као Мала реалка⁹ и таква је остала до 1910. године када је претворена у Велику реалку.¹⁰ После Првог свјетског рата, школа је добила назив Друга мушка гимназија. Школа је Наредбом¹¹ Покрајинске управе за Босну и Херцеговину 1922. године добила назив Друга гимназија у Сарајеву.¹²

Поред уобичајене документације која настаје у школама, овај фонд садржи мноштво значајних извора као што су подаци о изградњи склоништа од ваздушних напада пред Други свјетски рат, позиве на разна предавања у вези са заштитом од ваздушних напада, о организацији санитетских течајева међу ђацима, податке о комунистичкој дјелатности ђака и наставника, њиховом одласку у партизане, документа о прекиду наставе због ваздушних напада и запосједања школске зграде од стране њемачке војске итд.

⁷ Дисциплински преступи

⁸ *Јубиларни двадесетпети извјештај Друге мушке реалне гимназије у Сарајеву за школску годину 1954-55 с кратким прегледом педесетгодишњег рада од 1 IX 1905. до 30 VI 1955*, Сарајево, 1955, 10.

⁹ Петогодишња средња школа која је имала већи број часова из тзв. реалних наука: математике, природописа, геометријског и просторног цртања, физике и хемије.

¹⁰ Осмогодишња средња школа која је имала већи број часова из тзв. реалних наука: математике, природописа, геометријског и просторног цртања, физике и хемије.

¹¹ *Школски гласник, школски службени лист Покрајинске управе за Босну и Херцеговину*, год. XIII, Сарајево, 1922, 83.

¹² Школа је више пута мијењала назив. Од 1929. године радила је под називом Друга мушка реална гимназија да би школске 1940/1941. године добила назив Државна друга мушка реална гимназија у Сарајеву. Од 1962. године звала се Гимназија „Огњен Прица“ у Сарајеву. Према: *Gimnazija, ljudi, 100 godina Učiteljske škole*, Sarajevo, 2002.

Фонд Прве женске гимназије (сигн. ПЖРГ-177) садржи 94 архивске кутије и 76 књига, а обухвата временски период настанка од 1925. до 1956. године. Недостаје дио опште архиве, али су све књиге сачуване. Грађа је преузета 1963. године од ствараоца. Сређена је, доступна за истраживање и има израђен сумарни инвентар. За вријеме аустроугарске окупације школовање у гимназијама било је резервисано само за дјечаке, док је дјевојчицама уопште било забрањено похађање средњих школа. Послије Првог свјетског рата дозвољено је да се и женска дјеца могу уписивати у гимназије, па се самим тим појавила потреба отварања једне такве школе. У почетку, дјевојчице су похађале наставу у оквиру Друге мушке гимназије и биле су смјештене у посебна одјељења до школске 1924/1925. године када је отворена Прва државна женска реална гимназија у Сарајеву. Посебна заслуга школе је да је, захваљујући њеном раду, већи број жена касније стекао универзитетско образовање. Ова школа била је прва женска гимназија у Босни и Херцеговини, што овај фонд чини посебно важним. Из обимне архивске грађе као занимљиве за истраживање издвајамо записнике о полагању поправних испита, записнике о испиту зрелости, писмене радове, документацију о учествовању запосленика школе у агитацијама и другом недозвољеном раду штетном по ауторитет државе, документацију о ширењу идеја комунизма и комунистичкој пропаганди међу ученицима, обавјештења о изгнаним ученицима итд.

Фонд Учитељске школе (сигн. УШ-125) садржи 51 архивску кутију и 401 књигу, а обухвата временски период настанка од 1895. до 1972. године. Архив је преузео грађу од ствараоца 1973. године. Грађа је сређена, доступна и има израђен сумарни инвентар. Учитељска школа отворена је у Сарајеву 1886. године прерастањем учитељског курса основаног 1882. године у школу. Школовање је у почетку трајало три, а од 1900. четири године. Пред Први свјетски рат у школи су се јављали чести антидржавни испади, а један број ученика припадао је младобосанцима против којих су покренути велеиздајнички процеси, па је школа премјештена у Дервенту. Због потребе учитељског кадра, у оквиру Женске учитељске школе отворене у Сарајеву 1911. године, почела су се отварати мушка одјељења. „Одлуком Министарства просвете 1926. године одвојила су се мушка одјељења у засебну школу и тако је почела радити Мушка учитељска школа.“¹³ Године 1934. Мушка учитељска школа спојила се са Женском учитељском школом и наставила рад као Мјешовита учитељска школа у Сарајеву. Фонд обухвата грађу Мушке учитељске школе, Женске учитељске школе у Сарајеву и Учитељске школе у Дервенти. У оквиру овог фонда налази се и непотпуна грађа приватне Учитељске школе „Светог Јосипа“ у Сарајеву коју је основао католички женски ред „Кћери Божје љубави“ 1884. године. Ова школа била је католичка, али је 1912. године добила право јавности. Такође, фонд обухвата грађу Заједнице учитељских школа у СР БиХ.

Као интересантна за истраживање издвајамо свједочанства многобројних основних школа на основу којих су се кандидати уписивали у Учитељску школу, извјештаје о стању кабинета (збирке за хемију, географију и историју, геометрију, цртање, женски ручни рад) и наставничких и ђачких библиотека. Учитељска школа

¹³ *Prosvetni glasnik, službeni organ Ministarstva prosvete 1926.*, god. 42, Beograd, 1926, 93.

имала је свој врт у којем су ученици обављали практичну наставу, па се у оквиру фонда налазе различите занимљивости о повртарству, воћарству и пчеларству.

Фонд Шеријатске гимназије (Сигн. ШГ-30) садржи 10 архивских кутија и 29 књига, а обухвата временски период од 1918. до 1945. године. Грађа је преузета заједно са грађом Друге мушке гимназије 1966. године. Сређена је, доступна и има израђен аналитички инвентар. Шеријатска гимназија је „одобрењем Народне Владе отворена почетком децембра 1918. године“¹⁴ у Сарајеву у циљу школовања кандидата који су жељели да наставе школовање на вјерском факултету, с тим да су се њени ученици могли уписивати и на друге факултете захваљујући обимном плану и програму. Била је конфесионална и у њој су се школовала само мушка муслиманска дјеца, али је радила као и све друге државне школе. За разлику од других гимназија, имала је већи број вјерских часова, турског и арапског језика. Грађа није комплетна, али садржи веома значајне изворе за истраживања као што су упозорења власти од комуниста, упозорења о понашању наставног особља и ђака у школи и ван ње и о наставницима и ученицима затвореним од стране редарствених власти за вријеме Другог свјетског рата.

Фонд Стручне занатске школе текстилног плетива у Сарајеву¹⁵ (Сигн. СЗТП-498) садржи 10 архивских кутија и обухвата временски период настанка од 1927. до 1940. године. Грађа је преузета 1956. године са грађом Мушке занатске школе. Сређена је, доступна и има израђен аналитички инвентар. Ова школа основана је 1927. године с циљем „да своје ученике оспособи за стручне раднике, помоћнике мајстора и мајсторе заната и индустријске гране текстилног плетења; да преко својих ученика пренесе овај занат у народ и да га одомаћи“.¹⁶ Године 1934. припојена је Мушкој занатској школи. Пошто је била једина школа у Краљевини СХС/Краљевини Југославији за браншу текстилног плетења, имала је изузетан значај у периоду свог дјеловања за развој индустријске гране текстилног плетења и текстилне индустрије уопште. Њено постојање касније је утицало на omasовљавање школовања жена и на њихово веће ангажовање у текстилној индустрији. Од значајне грађе издавајемо записнике о стручном раду у школи, пописе машина које је школа посједовала, извјештаје о роби коју су израђивале ученице за продају, дописе о одуштајању од школовања ученица и извјештаје директора о раду школе.

Половина грађе архивских фондова школа у Хисторијском архиву Сарајево настала је за вријеме аустроугарске окупације. На основу ње могу се сагледати културне и просвјетне прилике у другој половини XIX вијека у Сарајеву и Босни и Херцеговини. Новим политичким системом започела је и нова политика у школству. Документи су свједоци политичког утицаја на школски систем, потискивање националног осјећања код Срба и изграђивања свијести о припадништву босанској

¹⁴ Архив Босне и Херцеговине, Збирка копија Архива Југославије, Министарство просвете Краљевине Југославије, кутија 14 (изворна сигнатура: АЈ-66-226-474).

¹⁵ Опширније о овој школи: Александра Пијук-Пејчић, *Државна стручна занатска школа текстилног плетења Сарајево (1927-1934)*, Гласник архива и архивистичког удружења Босне и Херцеговине, Сарајево, 2018, 171-176.

¹⁶ ХАС, Стручна занатска школа текстилног плетења - Сарајево (СЗТП-498), кут. 3, бр. 127/30.

нацији, развијању љубави међу ђацима према Монархији, вршење притиска на наставни кадар¹⁷ итд.

Грађа настала у каснијим политичким системима нуди могућност истраживања утицаја власти на школство за вријеме Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевине Југославије, Независне Држава Хрватска, СФР Југославије. Познато је да је школство у свим државним системима било под утицајем власти и да се од наставног кадра и ученика очекивала покорност према властима и њено хвалисање. На основу ових историјских извора могуће је сагледати улогу школства у ширењу владајућих идеологија и његовој важности у повећавању политичке моћи власти.

Архивски фондови школа круцијални су извор за истраживање школства кроз више напријед наведених политичких раздобља, оснивање и дјеловање школа и њихов положај у школском систему државе у којој су дјеловале и уопште историје школа код којих су фондови и настајали.

За вријеме свјетских ратова многе школе нису радиле, па је ослобођење дочекивано са ђацима који су били различите старости, а требали се уписати у исти разред. Ови историјски извори значајни су за истраживања последица ратова на школство и организацију школства у поратним годинама.

Овакви документи нуде могућност истраживања посјећености школа и редовног похађања наставе, уписивању и исписивању ђака. Документи о разлозима неуписивања дјецe у школу и нередовног похађања наставе могу послужити и за истраживање друштва и улоге родитеља¹⁸ у (не)школовању дјецe. Разлози непохађања наставе често су били социјалног карактера, па се из докумената може реконструисати и социјална слика становништва и разлике на релацији село – град. С обзиром да су школе често затваране због појаве епидемија, они су значајни и за истраживања здравствених прилика у граду.

Архивски фондови школâ нуде истраживања наставних планова и програма, наставних метода, уџбеника који су били у примјени¹⁹, учешће ученика у политичким кретањима, ваннаставних активности, прописа о обавезној настави и њиховој provedби, о утицају прописа на школовање дјецe, њиховим негативним последицама²⁰, о организацији „раздијељене наставе“ итд. Значајан су извор за

¹⁷ Колики притисак је вршен на наставни кадар свједочи званично президијално циркуларно писмо босанскохерцеговачке Владе учитељима о развијању патриотизма и љубави према аустроугарској монархији међу ђацима. У писму се каже да „међу ђацима није развијен патриотски осјећај, па да је дужност наставницима да, у интересу заједнице, безусловно упрегну све силе да међу школском омладином својски порадe на развијању љубави према аустроугарској монархији и царско-краљевској круни“. ХАС, Збирка варија (ЗВ) кут. 1, бр. 59.

¹⁸ Од почетка увођења модерног школства, али и деценијама касније, на подручју Босне и Херцеговине већина становништва је похађање наставе, посебно женске дјецe, сматрала бесмисленим.

¹⁹ Посебно занимљива и значајна била би истраживања о употреби уџбеника за националну групу предмета.

²⁰ Нпр. Покрајинска управа за Босну и Херцеговину донијела је Наредбу 15. децембра 1922. године према којој се аконфесионална дјецa нису смјела примати у школе. *Школски*

истраживање школских објеката, унутрашњег уређења школа, инвентара школских учионица, хигијенских услова. На основу ових извора могу се истраживати и школске и учитељске библиотеке које су увијек биле битан сегмент у постизању добрих резултата у настави. Извори нуде интересантне информације о дисциплини у школама, правилима понашања, казнама ђака, улози родитеља у школовању дјеце и цијелом наставном процесу, па су значајни и за увид у педагогију и психологију.

Школски фондови обилују изворима о знаменитим људима који су похађали школу или радили у истој као наставници. Просвјетни радници су кроз све политичке системе из којих грађа и потиче били веома тражен и цијењен кадар као најобразованији слој становништва. Они су осим рада у школама учествовали у различитим културним манифестацијама, удружењима итд. Школска документација је историјски извор првог реда за реконструкцију њихових живота и дјеловања. Такође, ова грађа расвјетљава положај учитеља и учитељица и њихову неравноправност у различитим политичким системима, однос власти према њима, мотивисаност на рад, ваннаставне активности. Интересантно би било и истраживање последица на школство Одлуке из 1926. године о забрани учитељицама да се удају без дозволе Министарства Просвете.²¹

Грађа архивских фондова школа може послужити и као допуна других историјских извора. Нпр. школски летопис може садржавати податке који нигдје друго нису сачувани и може бити једини историјски извор за одређени догађај. Међу ђацима школâ постојала су различита удружења која се на темељу ове грађе могу проучавати. Посебно су за истраживања интересантна она удружења која су његовала антирежимско расположење.

Грађа архивских фондова школâ Хисторијског архива Сарајево није објављена нити посебно третирана од стране истраживача. По евиденцијама истраживача²² Хисторијског архива Сарајево просјечно један или два истраживача годишње истражују грађу ових фондова.²³ На основу истраживања неких од школских фондова објављени су сљедећи радови: *100 godina Druge gimnazije Sarajevo (1905-2005)*, Sarajevo, 2005; Sanja Gladanac, *Državno školstvo u Velikoj župi Vrhbosna u Drugom svjetskom ratu sa akcentom na njegov ideološki sadržaj*, магистарски рад, библиотека Филозофског факултета у Сарајеву и Александра Пијук-Пејчић, *Државна стручна занатска школа текстилног плетења Сарајево (1927-1934)*, Гласник архивâ и архивистичког удружења Босне и Херцеговине, Сарајево, 2018, 171-176. Такође, приређена је једна изложба: *Ženske stručne škole u Sarajevu između dva svjetska rata*, 2018, autori: Aleksandra Pijuk-Pejčić i Amela Bedaković.

гласник, школски службени лист Покрајинске управе за БиХ, год. 14, Сарајево, 1923, 4.

²¹ *Prosvetni glasnik, službeni organ Ministarstva prosvete 192.*, год. 42., Beograd, 1926, 508.

²² Аутору је била доступна евиденција од 2009. године до данас.

²³ У периоду од 2009. до августа 2021. године укупно је једанаест истраживача истраживало одређене школске фондове. Од тога, један је запосленик Хисторијског архива Сарајево.

РЕЗИМЕ

Ново раздобље у историји школства Босне и Херцеговине почело је аустроугарском окупацијом 1878. године када су се почеле отворати основне и средње школе. Хисторијски архив Сарајево чува укупно 102 архивска фонда школа чија је грађа настала у периоду од 1880. до 1995. године, а дијеле се на основне школе, грађанске и више дјевојачке школе, средње школе, занатске, трговинске и индустријске школе и народне и радничке универзитете и курсеве. Њихова грађа је на њемачком и српскохрватском језику, сређена, приступачна и има израђене сумарне инвентаре.

У раду су представљени фондови које сматрамо изузетно значајним: Прва гимназија (сигн. ПГ-235), Друга гимназија (сигн. ДГ-248), Прва женска гимназија (сигн. ПЖРГ-177), Учитељска школа (сигн. УШ-125), Шеријатска гимназија (Сигн. ШГ-30) и Стручна занатска школа текстилног плетива у Сарајеву (Сигн. СЗТП-498).

Архивски фондови школâ које су придонијеле развоју модерног школства, одгоју и образовању дјецe у више друштвено-политичких периода имају велику историјску вриједност. Честе промјене политичких система условљавале су и промјене у политици школства што истраживање истог чини комплексним. На основу грађе ових фондова могућа су истраживања на различите теме, не само из области школства, него и политичке, привредне, локалне и породичне историје, као и свакодневнице (града, ученика, наставног кадра). Ови разноврсни историјски извори првог реда коришћени у веома малом обиму, садрже чињенице које се односе на вјерски живот, културу, знамените личности, здравствене и хигијенске прилике. Због тога би требали бити незаобилазни приликом истраживања било које теме која се односи на Сарајево и Босну и Херцеговину. Циљ овог рада је представљање архивских фондова школâ ради повећавања интересовања за ове историјске изворе, али и подсјећање архивистима да среде и обраде дио фондова који још нису сређени и обрађени.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Необјављени извори

Архив Југославије (АЈ):

- Министарство просвете Краљевине Југославије (66)

Хисторијски архив Сарајево (ХАС):

- Збирка варија (ЗВ)
- Стручна занатска школа текстилног плетења - Сарајево (SZTP-498)

Објављени извори

- *Закон о архивској дјелатности*, Службене новине Кантона Сарајево, број 40/18.
- *Јубиларни двадесетпети извјештај Друге мушке реалне гимназије у Сарајеву за школску годину 1954-55 с кратким прегледом педесетгодишњег рада од 1 IX 1905. до 30 VI 1955.*, Сарајево
- *Prosvetni glasnik, službeni organ Ministarstva prosvete*, Београд, 1926.
- *Школски гласник, школски службени лист Покрајинске управе за Босну и Херцеговину*, Сарајево, 1922.
- *Школски гласник, школски службени лист Покрајинске управе за Босну и Херцеговину*, Сарајево, 1923.

Литература

- *Gimnazija, ljudi, 100 godina Učiteljske škole*, Сарајево, 2002.
- Рапић Митар, *Školstvo u Bosni i Hercegovini za vrijeme austrougarske okupacije (1878-1918)*, Сарајево, 1972.
- Пијук-Пејчић Александра, *Државна стручна занатска школа текстилног плетења Сарајево (1927-1934)*, Гласник архива и архивистичког удружења Босне и Херцеговине, Сарајево, 2018, 171-176.

Aleksandra PIJUK-PEJČIĆ, MA

ARCHIVAL FONDS OF SCHOOLS OF THE HISTORICAL ARCHIVES OF SARAJEVO AS HISTORICAL SOURCES

Summary

A new period in the history of education of Bosnia and Herzegovina began with Austro-Hungarian occupation in 1878 when first elementary and high schools were established. The Historical Archives of Sarajevo holds 102 archival fonds of schools which material was created during the period from 1880 to 1995, and they consist of: elementary schools, civic and girls' schools, high schools, trade high schools, high schools of commerce, industry high schools, people's and workers' universities and courses. Their materials are in German, Serbian and Croatian language, they are arranged and available and all have summary inventories.

In this work are presented the fonds that we consider very important. Those are the following fonds: the First Gymnasium (signature PG-1235), the Second Gymnasium (signature DG-248), the First Girls' Gymnasium (signature PZRG-177), the Teacher Training School (signature UŠ-125), the Sharia Gymnasium (signature ŠG-30), and the Professional Craft School for Textile Knitting in Sarajevo (signature SZTP-498).

Archival fonds of schools contributed to the development of modern day education system, children's upbringing and education in several different socio/political periods and have great historical value. Frequent changes of the political system also caused changes regarding educational policy which makes the research of that subject more complex. The material of these fonds enables research of different themes not necessarily regarding education, but also politics, economy, local and family history, and everyday life (of the city, pupils, teaching cadre). These diverse primary historical sources were used rarely, they contain facts pertaining to religious life, culture, prominent persons, and health and hygiene conditions. That is why they should be indispensable while researching any subject regarding Sarajevo and Bosnia and Herzegovina. This work has for its aim presenting archival fonds of schools in order to increase interest in these historical sources, but also to remind archivists to arrange and process part of the fonds that are not arranged yet.